

Sikkerhed, sundhed og miljø i fremtidens kvalitetsskibsfart

Søfartsstyrelsen 2010

Indledning

Dansk fiskeri og søfart skal være kendetegnet ved kvalitetsskibsfart. Sikkerhed, sundhed og miljø skal være på et højt niveau. Søfartsstyrelsen har allerede i en årrække arbejdet systematisk og målrettet for at sikre dette. Med *Handlingsplan 2005*, som blev iværksat i 2001, blev der skabt en langsigtet vision og strategi for forebyggelse af ulykker. I handlingsplanen blev der udpeget en række indsatsområder, hvor Søfartsstyrelsen over en femårig periode satte særligt ind for at forebygge ulykker og forringet livskvalitet til søs. Til formålet blev der desuden udviklet en ny synsstrategi, hvor kontrolindsatsen blev rettet mod de skibe og rederier, hvor behovet var størst.

I handlingsplanen fra 2006 – *Danmark som Europas førende søfartsnation* – følges der op på de initiativer, der blev iværksat i 2001, og et af de centrale elementer i handlingsplanen er, at *aktiviteterne med sikkerhed, sundhed og miljø på skibene skal fastholdes og styrkes, så Danmark udvikler sig som en toneangivende søfartsnation med internationalt udsyn og kvalitetsskibsfart*. Konkret peges der på, at antallet af danske skibe tilbageholdt ved havnestatskontrol skal holdes på et meget lavt niveau, så Danmarks renommé som kvalitetsflagstat bliver opretholdt og udbygget.

Gennem de sidste ti år er der sket et støt fald i antallet af alvorlige arbejdsulykker både inden for fiskeriet og i handelsflåden. Set over en årrække er antallet af tilbageholdelser ligeledes faldet.

Fiskeri og søfart er nået langt i arbejdet med sikkerheden, men tiden er nu moden til at vurdere, om der på dette område kan iværksættes yderligere initiativer. Sikkerhed skabes ikke kun via regler og procedurer, men i meget høj grad af mennesker i deres daglige arbejde, herunder den adfærd, som efterspørges og udøves. Derfor er *sikkerhedskultur, båret af sikkerhedskommunikation og sikkerhedsledelse* et vigtigt supplement til *risikobaseret håndhævelse*. Ressourcerne skal bruges, hvor de giver størst effekt.

Strategiske målsætninger

- Dansk skibsfart er kendetegnet ved kvalitetsskibsfart. Niveauet for sikkerhed, sundhed og miljø i danske skibe og fiskefartøjer er højt. Gennem udvikling og nye initiativer skal sikkerhed, sundhed og miljø forbedres yderligere.
- Videreudvikling af risikobaseret tilsyn og kontrol skal sikre, at Søfartsstyrelsens indsats får størst mulig effekt.
- Søfart og fiskeri skal være kendetegnet ved en god sikkerhedskultur. Ledere og ansatte i landorganisationerne og på skibene skal prioritere sikkerhed, sundhed og miljø og være i stand til at skabe et højt sikkerhedsniveau.

Disse målsætninger skal have som effekt,

1. at antallet af alvorlige arbejdsulykker på danske skibe fortsat falder,
2. at Danmark fortsat ligger højt på hvidlisterne, og
3. at antallet af registrerede fejl ved havnestatskontrol holdes på et lavt niveau.

Strategi

Med strategien vil Søfartsstyrelsen videreudvikle

- *Risikobaseret håndhævelse*

Indsatsen skal rettes mod de steder, hvor den giver størst effekt.

Data og viden skal anvendes systematisk ved udvikling, planlægning og udøvelse af alle styrelsens funktioner, så indsatsen hele tiden er dynamisk.

Det er virksomhederne, der har ansvaret for sikkerhed, sundhed og miljø. Når en virksomhed tager ansvar og arbejder systematisk og vedholdende med dette, skal den mødes med mindst mulig kontrol. Er det ikke tilfældet, skal virksomheden underlægges mere kontrol med henblik på at opnå størst mulig effekt.

Med strategien vil Søfartsstyrelsen videreudvikle

- *Sikkerhedskultur båret af sikkerhedskommunikation og sikkerhedsledelse*

Der er opnået betydelige reduktioner i antallet af ulykker gennem tekniske og proceduremæssige krav til sikkerheden på skibe. Men denne tilgang kan ikke stå alene, hvis sikkerheden og sundheden skal forbedres yderligere. De betingelser, der arbejdes under, er ikke stationære. Tværtimod er fiskeri og søfart kendetegnet ved skiftende og dynamiske forhold. Derfor skal arbejdet med sikkerhedskultur, som er båret af sikkerhedskommunikation og sikkerhedsledelse, styrkes.

Søfartsstyrelsen ønsker at udvikle fiskeriets og søfartens sikkerheds-, sundheds- og miljøarbejde i retning af en *proaktiv tilgang* med fokus på sikkerhedskultur, så sikkerheden altid er en *integreret del* af de daglige aktiviteter og den adfærd, der efterspørges. Med *proaktiv* menes, at man vedholdende arbejder på at se risici, før ulykken sker. I kvalitetsskibsfart er sikkerhed et element, der indgår i driften på lige fod med andre opgaver i virksomheden.

Ikke alle arbejdsopgaver kan eller skal være reguleret af specifikke regler. Det er ledelse, besætningsmedlemmer og medarbejdere, der i dagligdagen skaber sikkerhed. Sikkerhedskulturen – det fælles fokus på, at sikkerheden har høj prioritet – er derfor vigtig at have med, når man skal opnå størst mulig robusthed mod ulykker. Sikkerhed er det bærende element i den adfærd, der efterspørges fra alle aktører i Det Blå Danmark.

Fra strategi til handling

Til implementeringen af strategien er der udarbejdet en handlingsplan med konkrete initiativer og målsætninger. Handlingsplanen vil løbende blive opdateret i takt med gennemførelsen af initiativerne og resultatet af effektvurderinger. Handlingsplanen vil derfor udgøre det dynamiske værktøj for styrelsens prioriteter. Nedenfor anføres de områder, som er genstand for handlingsplanens initiativer:

Risikobaseret håndhævelse – hvordan?

Der er to aspekter ved tilsyn. Hvad skal underkastes tilsyn? Og hvad skal prioriteres ved tilsynet?

Begge aspekter er i vidt omfang bestemt af internationale regler og bestemmelser om syn og audit. Desuden er mange syn og audit uddelegeret til private klassifikationsselskaber, men Søfartsstyrelsen har gennem aftaler, kontrol og dialog med klassifikationsselskaberne indflydelse på, hvordan syn og audit gennemføres, og hvad der prioriteres.

a) Hvilke skibe/rederier skal underkastes tilsyn?

Søfartsstyrelsen vil inden for det råderum, der er i de internationale regler, systematisk prioritere tilsyn på de skibe og i de rederier, hvor indikatorer og data viser, at risikoen er størst, og hvor effekten af Søfartsstyrelsens indsats vil være størst. Der skal være åbenhed om de kriterier, Søfartsstyrelsen anvender i prioriteringen af håndhævelsen.

b) Hvad skal prioriteres ved tilsyn?

Søfartsstyrelsen vil også tilrettelægge tilsynet efter, hvordan det enkelte rederi/fiskefartøj evner at skabe sikkerhed og efterkomme regler.

Dette er helt i tråd med ”Noget for noget”-princippet. Det skal være en fordel at arbejde målrettet og aktivt med sikkerhed.

Ved tilrettelæggelse af tilsyn vil Søfartsstyrelsen ved hjælp af indikatorer vurdere, hvordan der arbejdes med sikkerhed i en virksomhed, og planlægge tilsynet efter dette. Når en virksomhed tager ansvar og arbejder systematisk og vedholdende med sikkerhed, skal den mødes med et minimum af kontrol. Omvendt skal en virksomhed, der konsekvent undlader at opfylde sikkerhedskrav, mødes med sanktioner.

c) Udvikling af tilsyn

Tilsynet drejer sig i dag primært om regelopfyldelse og dokumentkontrol. Dertil kommer, at tilsynet foregår, når skibet ligger stille og ikke under operationelle driftsforhold – fx under fiskeri. Fremover vil der derfor være større fokus på, om den sikkerhed, reglerne skal være med til at skabe, afspejles i det daglige arbejde og den adfærd, som udøves. Tilsynet skal vise, at der eksisterer en sikkerhedskultur, som sikrer, at intentionerne bag reglerne bliver efterlevet – at sikkerhed, sundhed og miljø har høj prioritet.

Gennem dialog med klassifikationsselskaberne og ved klassekontrol skal der ske en lignende udvikling ved de syn og audit, der på Søfartsstyrelsens vegne afholdes af klassifikationsselskaberne.

d) Information til erhvervene

Virksomhedernes proaktive tilgang til sikkerhed, sundhed og miljø skal opnås ved, at regler og intentioner bag reglerne formidles målrettet på en klar og forståelig måde.

e) Systematisk anvendelse af viden og indikatorer

Der indsamles i dag store mængder data og viden om sikkerhed. Ligeledes findes der indikatorer, som fortæller noget om sikkerhedsniveauet på forskellige områder.

Viden om effekten af håndhævelsesindsatsen skal bruges til justering og prioritering af indsatsen.

Viden og indikatorer skal have en kvalitet:

- Så der kan gives en værdiskabende feedback til aktørerne i Det Blå Danmark,
- så styrelsens planlægning og gennemførelse af tilsyn og kontrol giver størst mulig effekt,
- som kan bruges til kontinuerlig udvikling af styrelsens ydelser.

f) Regeldannelse

Det er vigtigt, at regler og håndhævelse heraf giver incitament til fokus på sikkerhed og fremmer en adfærd, der understøtter en god sikkerhedskultur. Samtidig er det afgørende, at regler i videst muligt omfang fastsættes internationalt for dermed at skabe lige vilkår samt højnelse af sikkerheden, uanset hvilket flag skibet fører.

Søfartsstyrelsen vil arbejde for funktionsbaserede regler, der understøtter udvikling af sikkerhedskultur og giver plads til innovation på en måde, der forbedrer sikkerheden og giver lige konkurrencevilkår internationalt.

Sikkerhedskultur båret af sikkerhedskommunikation og sikkerhedsledelse - hvordan?

Centralt i denne strategi er, at mennesket opfattes som sikkerhedsskabende. Mennesker skaber hver dag sikkerhed ved det, de beslutter og siger, samt den adfærd, de udøver og mødes med.

Sikkerhed er ikke kun beskyttelse mod ulykker, men også beskyttelse af menneskers sundhed og beskyttelse mod forurening af miljøet.

Regler og tilsyn er sikkerhedsskabende, men kan ikke stå alene uden mennesker, der bevidst arbejder på at skabe størst mulig sikkerhed. Fokus på opfyldelse af regler – også kaldet ”compliance”-kultur – kan ikke altid sikre, at sikkerhedsniveauet er højt.

Et højt sikkerhedsniveau er kendetegnet ved:

- engagement fra ledelsen i land og på skibene i sikkerhed,
- stærk sikkerhedsledelse,
- kommunikation om sikkerhed i daglige aktiviteter og
- ledelse og nøglemedarbejdere som rollemodeller.

Sikkerhed skal være et gennemgående forretningselement på lige fod med andre indsatsområder i virksomheden for derigennem at øge robustheden mod ulykker samt sundheds- og miljøskader.

a) Kompetencer i sikkerhedskommunikation og sikkerhedsledelse

Sikkerhedskommunikation og sikkerhedsledelse er nøglen til en god sikkerhedskultur. Det er ikke kun på skibene, men hos alle aktører i erhvervene, på uddannelsesinstitutionerne og i Søfartsstyrelsen, at disse kompetencer er nødvendige.

Styrelsen vil prioritere sikkerhedskommunikation og -ledelse, således at det indgår i alle styrelsens funktioner med henblik på, at styrelsen i kontakten med aktørerne kan bidrage til at styrke sikkerhedskulturen i Det Blå Danmark.

b) Dialog i fiskeri- og søfartserhvervet om sikkerhed

Søfartsstyrelsen vil styrke dialogen om sikkerhed med erhvervene, herunder ejere og ledelse i rederier, arbejdsmiljøråd, uddannelsesinstitutioner, arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer, klassifikationselskaber med flere.

c) Forskning og udvikling

Arbejde med sikkerhedskommunikation og sikkerhedsledelse har en positiv effekt på at skabe sikkerhed og robusthed mod ulykker.

Der er et yderligere behov for at få klarlagt, hvordan det aktuelt foregår på forskellige skibe og i forskellige rederier, samt hvordan det kan udvikles.

d) Rollefordeling i det tværgående arbejde om sikkerhedsledelse og sikkerhedskultur

Strategien involverer ikke kun Søfartsstyrelsen, men alle, der på forskellig vis har indflydelse på sikkerheden om bord. Ledelsen i land og på skibene, besætningerne, ansatte i landorganisationen, uddannelsesinstitutioner, forskningsinstitutioner, arbejdsmiljøråd, havnesikkerhedsudvalg, klassifikationsselskaber, arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne er alle aktører, der har en rolle i denne strategi.